

Ventilation i bostäder

Vår hälsa och välbefinnande beror till stor del på kvaliteten på den luft vi andas in. I inomhusluften samlas föroreningar från matlagning, rökning, städning, dusch och tvätt. Luften förorenas dessutom av bland annat koldioxid i människors utandningsluft. Inomhusluften behöver därför bytas ut mot frisk luft utifrån och det görs med hjälp av en fungerande ventilation. En bra ventilation bidrar till att minska hälsoproblem orsakade av bland annat radon och fukt men också hälsoproblem på grund av allergi och överkänslighet. Avsikten med ventilation är att ersätta ”gamal” förorenad luft med ny frisk luft, i lämplig takt och på ett effektivt sätt.

Enligt Socialstyrelsen behövs en halv omsättning per timme för att få en bra luftkvalitet i bostaden. Det betyder att på två timmar ska luften bytas ut i lägenheten. Grundregeln är att luft tas in i ”rena” rum; sovrum och vardagsrum. Luften går ut genom ventiler i ”smutsiga” rum; badrum och kök. På så sätt får man luften att gå genom hela lägenheten.

Olika ventilationssystem

I dagens bostäder finns tre typer av ventilationssystem. Inom dem finns variationer, men de tre huvudtyperna är:

Självdraagsventilation (S)

S-ventilation är det äldsta ventilationssystemet. Den kraft som driver luften är den ”termiska drivkraften” och man utnyttjar alltså att varm luft stiger. I detta system finns det ingen fläkt och systemet består normalt endast av vertikala frånluftskanaler från kök, badrum och toalett som mynnar ovanför tak. Frisk luft tas in genom otätheter i byggnaden, fönster eller speciella ventiler. Självdraagsventilation fungerar bäst när skillnaden i temperatur inomhus och utomhus är som störst, dvs. på vintern. Suget på luften från skorstenkanalen blir störst i de lägenheter som är längst ner i byggnaden.

Fläktstyrt frånluftssystem (F)

Systemet fungerar genom att det finns en frånluftsfäkt, placerad i kök och/eller badrum och toalett, som hela tiden suger ut luften ur huset. Frisk luft kommer in genom fönster eller tilluftsventiler som ofta är placerade över eller under fönster i ”rena” rum samt genom otätheter i huset.

Fläktstyrt från- och tilluftssystem (FT)

Systemet är utrustat med två sorters fläktar. Fläktstyrda tilluftsventiler i sovrum och vardagsrum trycker in frisk luft i huset medan fläktar i kök och/eller badrum och toalett suger ut den gamla luften. Den friska luften är oftast filtrerad och uppvärmd och går genom ventilationskanaler innan den når bostaden. Till det här systemet går det också att koppla en värmeväxlare så att värme från frånluften överförs till friskluften, då kallas den FTX-ventilation.

Tecken på dålig ventilation

- Det bildas fukt på fönstren inomhus.
- Luften känns unken, dålig, fuktig eller torr.
- Matos kommer in från grannlägenheten genom utsugningsventilen.
- Det ”tar emot” då lägenhetens dörr öppnas mot trapphuset (på grund av undertryck).
- Det tar mer än 15 minuter för imman att försvinna från spegeln eller fönstret i badrummet efter dusch.

Orsaker till bristfällig luftväxling/luftomsättning

- Friskluftsventiler saknas, har stängts eller har täppts till på annat sätt.
- Ventilationskanaler och ventiler har inte rensats och eventuella luftfilter har inte bytts ut.
- Fläktsystem har stängts av.
- Luftväxlingen är minskad för att spara energi och minska uppvärmningskostnader.

Tips på hur du kan kontrollera ventilationen och förbättra din inomhusmiljö

- Håll en bit toalettpapper eller liknande papper framför utsuget (frånluftsdonet) i köket och/eller badrummet. Om pappret sugas fast har man en fungerande ventilation.
- Kontrollera var friskluft kommer in i din lägenhet. Finns det några tilluftsventiler? Är de öppna och rena? Ventilerna ska vara öppna för att få ett bättre luftombyte i bostaden.
- Vädra!! Det är det enklaste sättet att byta ut luften inomhus. Vädra med korsdrag under kort tid. Vädra med flera fönster öppna under en kort stund så blir värmeförlusten minimal. Låter du fönster och dörrar stå öppna under längre stunder riskerar du att bostaden kyls ner. S-ventilation fungerar ofta dåligt sommartid och luftväxling måste då ske genom vädring.
- Vid matlagning och användning av köksfläkten bör du inte öppna köksfönstret för då sprids matos i resten av bostaden. Öppna istället ett fönster i intilliggande rum.
- Kontrollera att filtret i köksfläkten är rent och se till att det rengörs med jämna mellanrum
- Om det av någon anledning inte finns en luftspalt i nederkant eller ovankant av badrumsdörren kan du ha dörren på glänt till badrummet för att göra ventilationen bättre.
- Torka upp fukt från golv och väggar efter att du har duschat.
- För att undvika för mycket fukt bör du inte hänga tvätt på tork i lägenheten.
- Installera inte köksfläkt på egen hand, då den kan rubba ventilationssystemet vilket i sin tur kan leda till att t.ex. matos från din lägenhet trycks in i grannens lägenhet. Kontakta din fastighetsägare.

Vem är ansvarig?

Det är fastighetsägarens ansvar att ventilationen i bostaden fungerar. Ventilationen är en av de punkter som bör finnas med i fastighetens egenkontroll. Enligt 33 § i Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en bostad ha tillfredställande luftväxling

genom anordning för ventilation eller på annat sätt. Socialstyrelsens riktvärden för ventilation i bostäder som finns i Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken – ventilation (SOSFS 1999:25) bör användas.

Som boende i ett flerbostadshus bör man i första hand vända sig till sin fastighetsägare om man vill ha information om hur ventilationen fungerar eller om man misstänker att ventilationen i bostaden är dålig. Bor man i en bostadsrätt vänder man sig till bostadsrättsföreningens styrelse.

Äger man sin bostad kan man vända sig till konsultbolag för att få råd om hur man kan gå vidare.

Obligatorisk ventilationskontroll (OVK)

Enligt Boverkets föreskrifter är det fastighetsägarens ansvar att se till att ventilationen kontrolleras med bestämda intervall. Kontrollen kallas obligatorisk ventilationskontroll (OVK) och ska göras av en sakkunnig besiktningsman. Intyg över utförd ventilationskontroll ska sättas upp på väl synlig plats av fastighetsägaren i t. ex. trapphus eller entré. Det är Samhällsbyggnadsnämnden som är tillsynsmyndighet när det gäller OVK, och det går bra att kontakta Samhällsbyggnadsförvaltningen för vägledning i dessa frågor.

Miljö- och konsumentnämndens roll

Miljö- och konsumentnämnden är enligt miljöbalken ansvarig för tillsynen över flerbostadshus. Tillsynen sker vid klagomål men kan också stickprovsmässigt på initiativ av Miljöförvaltningen.

Om du har problem med din ventilation och du inte får någon hjälp trots att du kontaktat fastighetsägare/ bostadsrättsförening, kan du vända dig till oss på Miljöförvaltningen. Om förvaltningen då bedömer det som nödvändigt kommer krav på utredning och åtgärder att riktas mot fastighetsägaren/bostadsrättsföreningen. Den handläggning debiteras om klagomålet visar sig befogat. Avgiften är för närvarande 800 kr/timme. Det är fastighetsägaren/bostadsrättsföreningen som betalar om klagomålet är befogat. I undantagsfall kan det bli den boende som får betala.

BORÅS STAD

MILJÖFÖRVALTNINGEN

POSTADRESS Miljöförvaltningen, Borås Stad, 501 80 Borås

BESÖKSADRESS Sturegatan 42

TFN 033-35 30 00 E-POST miljo@boras.se

WEBBPLATS boras.se/miljo